

ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ У СТАНОВЛЕННІ ПРАВОВОЇ МЕДІАЛОГІЇ

INFORMATION COMMUNITY IN THE FORMATION OF LEGAL MEDIOLGY

Положешний А.М.,

аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції
Національного університету «Одеська юридична академія»

У цій статті розглянута проблематика інформаційного середовища з позицій правової медіалогії. Сучасне інформаційне середовище має фундаментальну тенденцію впливу на суспільну свідомість, та правова медіалогія створює передумови розроблення ефективних підходів реалізації можливостей технічних засобів задля розвитку правосвідомості та поширення правової матерії у сучасному суспільстві. Сучасні засоби комунікації формують спосіб існування суспільства.

Ключові слова: правова медіалогія, правова комунікація, інформаційне середовище, засоби комунікації, інформація.

В данной статье рассмотрена проблематика информационного сообщества в правовой медиалогии. Современное информационное пространство имеет фундаментальную тенденцию влияния на общественное сознание, а правовая медиалогия создает предпосылки разработки эффективных способов реализации возможностей технических средств для развития правосознания и распространения правовой материи в современном обществе. Современные средства коммуникации формируют способ существования общества.

Ключевые слова: правовая медиалогия, правовая коммуникация, информационное сообщество, средства коммуникации, информация.

The article deals with the problems of the information community in legal mediology. The modern information space has a fundamental tendency of influence on public consciousness and legal mediology creates the causes for the effective ways to implement the possibilities of technical means for the development of legal consciousness and for the dissemination of legal material in modern society. The modern means of communication form the way of society existence.

Key words: legal mediology, legal communication, information community, means of communication, information.

Постановка проблеми. Правова комунікація у сучасній правовій дійсності проходить кризу призму правової медіалогії. Комунікація як засіб поширення інформаційних повідомлень має власний інструментарій, що характеризується способом та формою передачі інформації, адресатом та адресантом, вербалізацією, змістом, сенсом тощо.

Поділяючи світову історію на епохи, людство намагається виокремити певні особливості кожної: розвиток культури, мистецтва, техніки, а також правових ідей, особливості суспільно-правової думки та способів співіснування глобального суспільства. Динаміка процесу обміну інформацією минулого тисячоліття, порівняно із сьогоденням, має масштаби відносності сьогоденшнього дня до кількох десятиліть, а то й століть минулого (XIX – XX ст.). Масштаби є значно більшими. Зміст інформації лишився майже тим самим або подібним до того, що існував кілька століть тому. Кардинальних змін у мовах спілкування, способах прояву емоцій, думках, процесах мислення, психічних та фізіологічних особливостях людства не відбулося. Змінюються та модернізують засоби комунікації.

Сучасне інформаційне середовище має тенденцію впливу на суспільну правосвідомість, що реалізується розвинутими засобами візуалізації, аудіалізацією, тактилізацією інформаційно-правового повідомлення. Розвиток технологій віртуалізації реальності щодо органів людського сприйняття спричинив прорив та переосмислення фундаментальних принципів міжособистісної та інших видів комунікації. Медіалогія відкриває нові можливості у вивченні технологій передачі інформаційного повідомлення (засобів комунікації).

Стан опрацювання. Дослідженням у цій сфері присвячені роботи Р. Дебре, М. Маклюена, А. Токарської, Д. Андреева, С. Демченко, О. Чернобай, Т. Савельєвої, О. Балинської, О. Шумського, І. Ситар, І. Честнова, В. Михайлова та інших.

Метою статті є дослідження інформаційного середовища у становленні такого напрямку юридичної науки, як правова медіалогія, та передумови розробки ефективних способів реалізації можливостей сучасних технічних засобів задля розвитку юриспруденції і поширення правової матерії у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. М. Маклюен у роботі «Понимание медиа: внешнее расширение человека» [2] визначає: «Засіб комунікації є повідомлення». Автор пояснює сутність засобу комунікації на прикладі електричного світла, а саме електричне світло це є чиста інформація, яка являє собою засіб комунікації без повідомлення [2, с. 6–7]. Автор поділяє всі засоби комунікації на холодні та гарячі. М. Маклюен визначає принцип, за яким розрізняє такі види засобів комунікації: радіо – гарячий засіб комунікації та телефон – холодний засіб комунікації; кіно – гарячий засіб комунікації та телебачення – холодний засіб комунікації.

Маклюен пояснює відмінність холодного та гарячого засобу комунікації тим, що гарячий засіб комунікації розширює одне єдине відчуття людини до ступеня «високої визначеності», а «висока визначеність» – це стан наповненості даними, чим і відрізняється від холодного. Автор визначає фотографію як засіб із високою визначеністю, а комікс – засіб комунікації з низькою визначеністю тому, що він надає мало візуальної інформації. Телефон є холодним засобом комунікації або засобом комунікації з низькою визначеністю тому, що слухачеві передається малий обсяг інформації і значну частину йому доводиться домислювати самому [2, с. 14]. Це має значення в обранні найбільш ефективного способу передачі конкретного виду інформації, наприклад юридичної.

Відмінність понять «комунікація» та «медіалогія» полягає у різних сферах застосування та різних предметах. Комунікація належить до загальнолюдського способу обміну інформацією у часі та просторі.

Медіалогія вивчає, за допомогою яких способів передачі інформація досягає свого адресата, якими органами сприйняття, технічними засобами тощо. Комунікація є невід’ємною складовою частиною під час вивчення медіалогії, тому що завдяки комунікації, яка слугує способом обміну інформацією, є можливість досліджувати ефективні способи її зберігання та передачі ступеня усвідомлення адресатом.

Комунікація відповідає на питання, що саме ми збираємося повідомити, який обсяг інформації, який зміст цієї інформації тощо. Медіалогія відповідає на питання, як ми здійснюємо передачу цієї інформації, яким чином ця інформація потрапить до адресата, за допомогою яких

засобів вона буде передана, за допомогою яких носіїв вона буде збережена тощо.

Динаміка процесу обміну інформацією минулого тисячоліття, порівняно із сьогоденням, має масштаби відносності сьогодення до кількох десятиліть, а то й століть у минулому. Масштаби є незрівнянними, зростають у геометричній прогресії. Значно збільшилися обсяг та швидкість передачі інформації, та спостерігається стійка тенденція прискорення інформаційного обміну. Змінюються та модернізуються засоби комунікації, за допомогою яких здійснюється обмін інформаційними повідомленнями.

Обмін інформацією та сучасні тенденції розвитку сектору інформаційно-комунікативних технологій продукують нові засоби комунікації, що актуалізуються залежно від конкретних цілей, наприклад: електронна законодавча база України [11], електронний уряд, електронні торги, електронні закупівлі, єдиний державний реєстр судових рішень [12], електронні бази даних, судові засідання у формі відеоконференцій, відео та аудіо-фіксація судових засідань, надання віддалених юридичних консультацій, електронні сервіси надання адміністративних послуг тощо.

Сфера застосування електронних інформаційних технологій активно масштабується юридичною наукою та практикою. Здійснюється поступове зміщення у сферу юриспруденції інформаційних технологій та електронних засобів комунікації. Сучасні технології та засоби комунікації поступово нівелюють фізичну необхідність присутності особи під час здійснення тієї чи іншої юридично значущої дії.

Глобальні тенденції до автоматизації процесів приватного сектору та державного управління у провідних сферах суспільного життя мають усунути бюрократичну складову частину, що глибоко укорінилась у сучасних реаліях, забезпечити доступність та ефективність електронних засобів комунікації. Автоматизація процесів державного управління суттєво зменшить можливі несприятливі наслідки дії людського фактору.

Електронні засоби комунікації у процесі обміну інформацією між суспільством та державою, впровадження електронних засобів комунікації на рівні законодавчої, виконавчої та судової влади створюють можливість швидкого та ефективного вирішення ключових питань суспільства.

Актуалізація електронних засобів комунікації у контексті розбудови правового суспільства, розробка та впровадження інструментарію, відповідно до світових тенденцій розвитку інформаційно-комунікативних технологій, є важливим завданням задля забезпечення сталого розвитку України в сучасних умовах.

Засоби комунікації створюють потенціал динамічного розвитку та відкривають можливості реалізації комунікативних функцій, надаючи широкий спектр засобів комунікації (медіумів) [1], які, в свою чергу, поділяються на холодні та гарячі [2], мають різні ступені впливу на свідомість адресатів та адресантів, різні доступні обсяги, змінні у часі та просторі, відповідне «забарвлення» залежно від засобу передачі тощо.

Правова медіалогія вивчає засоби комунікації, за допомогою яких здійснюється передача юридично-значущої інформації у часі та просторі.

Правова медіалогія – засоби передачі юридичної інформації (засоби юридичної комунікації). Юридичний контекст дослідження засобів комунікації дозволить генерувати ідеї поширення правової матерії свідомістю суспільства.

Ефективна синергія техніки та юридичної науки створює матеріал із метою впровадження та відкриття нових можливостей реалізації потенціалу сучасних засобів комунікації, розширення меж дії юриспруденції у процесі реалізації фундаментальних принципів права.

Комунікація є основоположною складовою частиною суспільного розвитку. Динаміка суспільного розвитку на-

буває нових прискорень завдяки можливостям накопичення та передачі інформації у часі та просторі. Засоби масової інформації, масової комунікації керують суспільством, формують його вектор розвитку та впливають на встановлення фундаментальних цінностей особистості.

М. Маклюен визначає, що засоби комунікації є розширенням людських можливостей [2]. Найбільш поширеним засобом передачі юридичної інформації є текст, який превалює над усіма іншими посередниками. Текст як засіб правової медіалогії є провідним інструментом, що виконує функцію посередника між адресатом та адресантом юридичної інформації у процесі правової комунікації.

Гуманістичність, справедливість, науковість – це ті якості юридичного тексту у демократичній державі, які мають бути забезпечені активною участю у правотворенні широких верств населення, врахуванням громадської думки, пропозицій науковців, спеціалістів-практиків. Для того, щоб нормативний акт, опублікований у пресі, був обґрунтованим, корисним і відповідав потребам, інтересам більшості громадян, треба, щоб громадська думка, сформована в ЗМІ, ЗМК щодо удосконалення законодавства, була адекватно витлумачена у правовому дискурсі [13].

Основне завдання та розуміння комунікації в теорії права можна визначити як взаємодію між суб'єктами в контексті знакових систем, дію, що орієнтована на смислове комунікативне сприйняття для досягнення соціальних цілей і збереження індивідуальності кожного [14, с. 119–123].

Характерною для сучасного права є його діалоговість (поліфонічність), яка становить протилежність належного і сущого, матеріального й ідеального, загального й особливого, що зумовлюють один одного, переходять один в одного і забезпечують його перманентне становлення, яке ніколи не буде завершене [17, с. 78–79]. Сутність діалоговості зводиться до взаємодії реального та ідеального. Підтримувана нами комунікативна концепція права передбачає, що будь-яка правова система повинна мати ідеального комунікативного реципієнта під час вдосконалення національних інститутів [14, с. 120–121].

Якщо законодавець хоче отримати оптимальний результат від комунікативного процесу, а саме – максимальний вплив на поведінку, для нього доцільно було б не обмежуватись тільки самим впровадженням закону, а й додати інформаційний коментар із поясненнями і прикладами, в такий спосіб мотивуючи необхідність виконання запроваджених законів. Це сприятиме підвищенню комунікативної культури, оскільки зростатиме рівень загальної правової культури [15, с. 93, 95].

Технічний розвиток зумовив появу широкого спектру комунікативних засобів. Вільний доступ до інформації є необхідним у природному процесі пізнання та основою для всебічного індивідуального розвитку. Вільний доступ до офіційних джерел, що є носіями інформації юридичного змісту, їх доступність для сприйняття є фундаментальним фактором становлення та підвищення індивідуальної правосвідомості та правової культури загалом.

Розробка ефективних методів передачі інформації правового характеру є фундаментальним фактором праворозуміння та усвідомлення права як регулятора суспільних відносин. Процес підвищення ефективності індивідуального сприйняття інформації, що має юридичний зміст, здійснюється через адаптацію каналів передачі такої інформації до сучасних реалій. Юридичний характер інформації та способи її передачі адресатові мають максимально абстрагуватись від надання їй певних суб'єктивних відтінків.

Д. Кін визначає, що демократизація інформації є найбільш очевидним політичним наслідком комунікативного надлишку, який призвів до нівелювання привілеїв у процесі отримання інформації. Користувач отримує віддалений доступ до джерел інформації, що були раніше недосяжними

в географічному контексті або були досяжні лише обмеженому колу осіб [16]. Інформатизація суспільства проходить у певному соціальному середовищі і залежить від нього. Швидкість цього процесу, його зміст, ефективність, прояв різних складових елементів перебувають в органічній залежності від технічного базису суспільства, соціального клімату в суспільстві, від соціальних умов, реальної обстановки, в якій відбувається процес інформатизації [18].

Нові джерела інформації не є нарративами у модерністському розумінні, вони заміщені базами даних, що не мають вигляду моральних проповідей, вони, радше, мають вигляд сировини для нарративів. Епоха комунікативного надлишку породжує перебільшення, помилкові надії та ілюзії [16].

Інформаційне середовище, в якому перебуває індивід, формує його як особистість, надзвичайно важливе значення цей процес відіграє в сучасних умовах інтеграції людини в інформаційний простір. Правова медіалогія має у своєму арсеналі широкий інструментарій різноманітних засобів, які з розвитком сектору інформаційних технологій постійно розширюються та доповнюються, але текстова інформація нині переважає над іншими засобами правової медіалогії у процесі обміну інформацією правового характеру.

Можемо дійти висновку, що правова медіалогія вивчає засоби комунікації, за допомогою яких здійснюється передача юридично-значущої інформації у часі та просторі. Правова медіалогія досліджує засоби передачі юридичної інформації (засоби юридичної комунікації) та інструмент обміну юридичною інформацією у часі та просторі, виконує функцію повідомлення юридичної інформації – юри-

дичного повідомлення. Правовий контекст дослідження засобів комунікації дасть змогу генерувати ідеї поширення правової матерії свідомістю суспільства.

Електронні засоби комунікації у процесі обміну інформацією між суспільством та державою, наявність суспільної ініціативи та доброї волі суб'єктів владних повноважень та законодавця, впровадження електронних засобів комунікації на всіх рівнях та гілках державної влади та місцевого самоврядування, можливість швидкого та ефективного вирішення проблемних питань, зміцнення авторитету державної влади шляхом відкритого діалогу та прозорості конструктивної політики та впровадження сучасних засобів комунікації в процесі державного управління вважаються одними з головних факторів стабілізації соціально-політично кризи та розбудови правової держави.

Висновки. Отже, розробки та впровадження у суспільно-правову дійсність результатів досліджень правової медіалогії мають на меті змінити фундаментальне уявлення про синергію техніки, сучасних інформаційних технологій та юриспруденції, створити матеріал для переосмислення фундаментальних принципів засобів правової комунікації, відкрити нові можливості реалізації комунікативного потенціалу за допомогою сучасних засобів комунікації, розширення меж людського сприйняття юриспруденції у процесі реалізації фундаментальних принципів права.

Актуалізація електронних засобів комунікації в контексті формування правової медіалогії, розроблення та впровадження інструментарію відповідно до світового рівня інформаційно-комунікативних технологій є важливим завданням заради забезпечення розвитку українського права в сучасних реаліях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дебре Р. Введение в медиологию / Р. Дебре ; [Пер. с франц. Скуратова Б.М. – Серия: Образ общества.– Праксис – 2010. – 368 с.
2. Маклюен М.Г. Понимание медиа: внешнее расширение человека / М.Г. Маклюен ; Пер. с англ. Николаева В. Закл. ст. Вавилова М. – КАНОН-пресс-Ц. – Кучково поле – Центр фундаментальной социологии – 2003. – 464 с.
3. Токарська А.С. Комунікативна природа права і правової комунікації / А.С. Токарська // Філософські та методологічні проблеми права. – 2011. – № 1. – С. 32–39.
4. Андреев Д.В. Комунікаційний феномен права як фактор забезпечення дієвості соціально-правових комунікацій / Д.В. Андреев // Онтологія права – Філософські та методологічні проблеми права. – 2014. – № 1. – С. 68–77.
5. Андреев Д.В. Витоки та парадигми соціально-правової комунікації / Д.В. Андреев // Право і безпека. – 2013. – № 2 (49). – С. 6–12.
6. Андреев Д.В. Комунікація як складова системи суспільно-правових відносин влади та суспільства / Д.В. Андреев // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 51–55.
7. Демченко С.В. Соціальна комунікація як чинник медіатизації громадсько-політичного життя / С.В. Демченко // Серія: Соціальні комунікації. – 2013. – № 1. – С. 4–8.
8. Чернобай О.Л. Комунікативна функція права: інформаційно-орієнтаційний вимір / О.Л. Чернобай // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 496–507.
9. Савельєва Т.П. Медіатизація в мережевому суспільстві: зміст та тенденції / Т.П. Савельєва // Сучасне суспільство: політичні науки соціологічні науки – культурологічні науки // Сучасне суспільство.– 2012. – Вип. 2. – С. 185–191.
10. Балинська О.М. Адресант і адресат як антропосеміотичні чинники права / О.М. Балинська // Вісник ХНУВС. – 2012. – № 4 (59). – Ч. 1. – С. 12–20.
11. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
12. Єдиний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.reyestr.court.gov.ua.
13. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії / О.Л. Шумський // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013. – Вип. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_2_18;
14. Ситар І.М. Комунікація у праві: до проблеми міжкультурної комунікації / І.М. Ситар // Вісник Національного ун-ту «Львів. Політехніка». – 2014. – № 807. – С. 119–123.
15. Чернобай О.Л. Методологія вивчення та освоєння комунікативної культури / О.Л. Чернобай // Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». – № 801. – 2014. – С. 92–96.
16. Кин Д. Демократия и декаданс медиа: Высшая школа экономики / Д. Кин // Изд. дом Высшей школы экономики / Науч. ред. пер. Смирнов А.В., 2015. – 321 с.
17. Честнов И.Л. Диалогическая антропология права как постклассический тип правопонимания: к формированию новой концепции / И.Л. Честнов / Под ред. А.В. Полякова. – СПб.: ООО «Университетский издательский консорциум «Юридическая книга», 2009. – С. 67–84.
18. Михайлов В.А. Особенности развития информационно-коммуникативной среды современного общества / В.А. Михайлов, С.В. Михайлов // Актуальные проблемы теории коммуникации / Сборник научных трудов «Актуальные проблемы теории коммуникации». – СПб. – Изд-во СПбГПУ, 2004. – С. 34–52.